

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 24 juni 2004

T 4018-01

KLAGANDE

Svenska Handelsbanken AB, 502007-7862, Box 1002, 901 20 UMEÅ

Ombud: advokaten PH

MOTPART

If Skadeförsäkring AB, 516401-8102, Företag-Juridik, 106 80 STOCKHOLM

Ombud: försäkringsjuristen MF

SAKEN

Försäkringsersättning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 6, dom den 11 oktober 2001 i mål T 1634-01

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att Svenska Handelsbanken AB såsom innehavare av

företagshypotek inte enligt försäkringsavtalet har någon självständig rätt till försäkringsersättning som innebär att If Skadeförsäkring AB inte mot banken kan åberopa att försäkringstagaren själv framkallat försäkringsfallet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Svenska Handelsbanken har yrkat bifall till sitt i hovrätten framställda yrkande.

If Skadeförsäkring har bestritt ändring.

DOMSKÄL

Enligt 54 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal (FAL) skall, om en försäkring av gods har tagits utan angivande av det intresse försäkringen avser och om inte annat framgår av omständigheterna, försäkringen anses gälla till förmån för envar som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller därför att han i anledning av avtal om godset står faran för detta, har ett intresse av att dess värde inte minskas eller går förlorat. Enligt 18 § samma lag är försäkringsgivaren fri från ansvar gentemot den som uppsåtligen eller, då fråga är om annan försäkring än livförsäkring, genom grov oaktsamhet framkallat försäkringsfallet.

Frågan i målet är om banken, såsom innehavare av företagshypotek, enligt försäkringsavtalet har en självständig rätt till försäkringsersättningen som innebär att bolaget mot banken inte kan åberopa att försäkringstagaren själv framkallat försäkringsfallet.

I de allmänna villkoren för den nu aktuella försäkringen anges såvitt nu är av intresse följande:

1. Vem försäkringen gäller för

De försäkrade är

- *försäkringstagaren*
- *annan ägare av försäkrad egendom då denne inte kan få ersättning genom annan försäkring.*

2. Försäkrat intresse

Försäkringen gäller för det intresse som består i att värdet av den försäkrade egendomen inte minskar eller går förlorat.

[...]

12. Skadeersättningsregler

[...]

12.62 Företagshypotek

Om den som innehar rätt enligt företagshypotek för fordran anmäler namn och adress hos Skandia, så har denne, om skadan avser egendom som omfattas av företagshypotek, företrädesrätt till ersättning för skada genom brand, åskslag eller explosion. Företrädesrätten gäller om ersättningsbeloppet överstiger 10 % av försäkringsbeloppet för ifrågavarande slag av egendom. [...]

Banken har gjort gällande att banken har ett intresse av att rörelseegendomen inte förstörs eller minskas i värde varför detta är ett försäkrat intresse som till följd av

bestämmelsen i 54 § FAL och/eller p. 12.62 i de allmänna villkoren berättigar banken till försäkringsersättning oberoende av om försäkringstagaren uppsåtligen eller av grov vårdslöshet har framkallat försäkringsfallet. Banken har härvid särskilt hänvisat till att det i p. 2 i de allmänna villkoren inte finns någon inskränkning i det försäkrade intresset som utesluter att banken skulle vara berättigad till försäkringsersättning.

I förevarande fall har ett försäkrat intresse angivits i försäkringsavtalets allmänna villkor (jfr 36 § FAL). Det angivna intresset överensstämmer med det intresse som enligt 54 § FAL är ett av kriterierna för bestämmandet av den krets av tredje män som omfattas av den bestämmelsen. Det förhållande att detta intresse uttryckligen har angivits i försäkringsvillkoren kan knappast anses utesluta en tillämpning av 54 § (se Hellner, Försäkringsrätt, 2 uppl. s. 307). Emellertid innehåller p. 1 i försäkringsvillkoren ett uttryckligt angivande av vem försäkringen gäller till förmån för. Detta försäkringsvillkor kan inte fränkännas betydelse på det sätt som vore en förutsättning för att en innehavare av ett företagshypotek enbart med stöd av 54 § skulle kunna anses berättigad till försäkringsersättning i ett fall som det förevarande. Alltså kan bankens talan inte vinna bifall enbart på grund av en tillämpning av 54 § FAL.

Frågan är då om p. 12.62 medför att banken har tillerkänts en självständig materiell rätt till försäkringsersättning (jfr NJA 1992 s. 414).

I p. 12.62 används begreppet företrädesrätt. Ordalydelsen ger närmast vid handen att företrädesrätten avser en rätt för företagshypoteksinnehavare att ta emot den försäkringsersättning som må tillkomma försäkringshavaren. Denna tolkning stöds av att rätten till utbetalning av försäkringsersättning enligt p. 12.62, till

skillnad mot vad som skulle vara fallet om en innehavare av företagshypotek skulle anses ha ställning av försäkringshavare, endast kan göras gällande under vissa specifika förutsättningar såvitt avser skadans orsak och omfattning. Med beaktande härav och av avtalets systematik (jfr däremot NJA 1992 s. 414) kan p. 12.62 inte anses innebära någon utvidgning av kretsen försäkrade i p. 1.

Banken kan alltså inte på vare sig 54 § FAL eller p. 12.62 i de allmänna villkoren, eller på dessa bestämmelser tillsammans, grunda ett krav på försäkringsersättning på en av försäkringshavaren oberoende rätt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Thorsson, Regner, Nyström, Calissendorff (referent) och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors